

LATHUND VÄGEN MOT TILLSTÅND FÖR RE-POWERING

I takt med att många svenska vindkraftverk börjar bli gamla och den tekniska utvecklingen går framåt blir det fler och fler som överväger re-powering. All vindkraft byggd innan 2015 skall ersättas innan 2040, en process som bara har börjat. Många av de tidigaste vindkraftverken är byggda på Sveriges bästa vindlägen, vilket öppnar möjligheter för vindkraftens pionjärer. Med ny teknik kan elproduktionen på dessa platser ökas väsentligt på ett resurseffektivt sätt. Men vad som krävs ur tillståndssynpunkt kan vara svårtolkat och skilja mycket från fall till fall, inte minst beroende på vilken typ av re-powering du överväger. Denna lathund hjälper dig att reda ut hur de olika processerna ser ut och hur du tar första steget utifrån hur dina tillståndshandlingar ser ut idag. Observera att även andra faktorer som inte omfattas här behöver utredas, exempelvis lönsamhet, elnätskapacitet, närliggande vindkraftsprojekt, överensstämmelse med kommunala planer, tillstånd enligt kulturmiljölagen m.m.

EN MÅNGFALD AV METODER FÖR RE-POWERING

- Utbyte av delar som förlänger livslängden
- Större rotor på befintligt vindkraftverk
- Likadana verk på samma plats
- Större verk på samma plats
- Minska eller öka antal verk
- Öka höjd och effekt
- Nya placeringar inom samma område
- Utöka området

FÖRKORTNINGAR OCH BEGREPP

- MB Miljöbalken
PBL Plan och Bygglagen
MKB Miljökonsekvensbeskrivning
VU Verksamhetsutövare
LST Länsstyrelsen
MPD Miljöprövningsdelegationen
ML Miljöskyddslagen
MÖD Mark- och miljööverdomstolen
MMD Mark- och miljödomstol
NJA Rättsfall från Högsta domstolen

Vilka ändringar ryms inom olika prövningar?

FOTO: MATS FLODMAN

NYTT MILJÖTILLSTÅND

9 kap. 6 § MB

- Ett nytt tillstånd krävs om en ny verksamhet genom re-powering ska ersätta en tidigare tillståndspliktig vindkraftsanläggning* vars tillståndstid löpt ut. MÖD har uttalat att det inte är möjligt att förlänga tillståndstiden genom ändringstillstånd eller villkorsändring (se dom från 2015-04-20, mål nr M 2791-15 resp. dom från 2015-05-29, mål nr M 2942-15).
- Ett nytt tillstånd kan även krävas om utformningen av tillståndsgiven verksamhet ändras till följd av re-powering, tex. om vindkraftverken omlokaliseras eller utökas i omfattning.
- Processen för nytt tillstånd inbegriper samrådsprocess, utredningar och inventeringar, MKB inklusive lokaliseringsutredning, ansökan och eventuella kompletteringar. Processen är i regel mer omfattande nu än för 10 år sedan.
- Ett nytt tillstånd kräver kommunal tillstyrkan.
- Under vissa förutsättningar kan dock ändringar hanteras inom ramen för ett ändringstillstånd eller en villkorsändring.
- Ibland kan en ändring av en tillståndsgiven anläggning hanteras som ett anmälningssärende. Detta förutsätter dock att ändringen inte är tillståndspliktig i sig eller innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma.
- Innan en tillståndprocess initieras bör kontakt tas med LST för diskussion om re-powering kan genomföras inom ramen för ändringstillstånd eller villkorsändring

*Se www.vindlov.se för att avgöra om din anläggning är tillståndspliktig med dagens regler.

ÄNDRINGSTILLSTÅND

16 kap. 2 a § MB

- Tillstånd för ändring av befintlig verksamhet kan i vissa fall begränsas till att enbart avse ändringen, ett s.k. ändringstillstånd.
- Utgångspunkten är att prövningen bör kunna begränsas vid mindre och väl avgränsade ändringar. Vid denna bedömning måste ändringens miljöpåverkan och betydelse för verksamhetens helhet beaktas. Även grundtillståndets ålder, omgivningsförändringar, den tekniska och miljömässiga utvecklingen samt omfattningen av störningarna måste beaktas.
- Sökanden anger ramen för prövningen, men det är tillståndsmyndigheten som avgör om avgränsningen fungerar (se MÖD:s dom från 2017-11-17, mål nr M 8189-16).
- Tillståndsbeslut kan innehålla begränsningar av effekt, placeringar, totalhöjd och tornets/rotorns dimensioner.
- Det finns flera exempel på att underinstanser beviljat ändring av totalhöjden som ändringstillstånd. MÖD har i domen ovan i mål nr M 8189-16 uttalat att det är möjligt att materiellt pröva en höjdändring genom ändringstillstånd.
- Ett ändringstillstånd kräver, liksom ett nytt tillstånd, kommunal tillstyrkan.
- Processen för ändringstillstånd liknar den för nytt tillstånd. Skillnaden är att enbart ändringen utreds och prövas, vilket gör omfattningen mindre. En fullständig MKB kan dock krävas även i dessa fall.
- Innan en ändringstillståndsprocess initieras bör kontakt tas med LST för diskussion om ett ändringstillstånd är tillräckligt för re-powering.

VILLKORSÄNDRING

24 kap. 13 § MB

- Ett villkor i ett tillståndsbeslut kan ändras eller tas bort om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs.
- En ansökan om att ett villkor ska upphävas eller mildras behandlas restriktivt (se t.ex. NJA 2010 s. 77).
- Ett villkor kan t.ex. begränsa maximal installerad effekt eller dimensioner för tornhöjd och rotordiameter.
- Ansökan om ändring eller upphävning av villkor skickas till LST:s miljöprövningsdelegation. Det behövs inget samrådsförfarande.
- MÖD har uttalat att en höjdändring kan prövas som villkorsändring. Möjligheterna att pröva höjdändringar som villkorsändring får med dagens praxis dock anses begränsade.
- Innan en villkorsändringsprocess initieras bör kontakt tas med LST för diskussion om villkorsändring är tillräckligt.

FOTO: FUGEN, ANDREAS JOHANSSON

FOTO: FUGEN, ANDREAS JOHANSSON

BYGGLOV/MILJÖANMÄLAN

9 kap. 6 § MB och 9 kap. 2 § PBL

- För små anläggningar kan det räcka med bygglov och anmälan enligt miljöbalken vid re-powering.
- En anläggning som var anmälningspliktig vid uppförandet kan bli tillståndspliktig vid re-powering, t.ex. vid höjdändringar.
- Miljöanmälan krävs vid ändring av en anmälningspliktig verksamhet om ändringen har betydelse ur störningssynpunkt.
- Ett beslut om försiktighetsmått vid miljöanmälan vinner inte rättskraft som ett tillståndsbeslut. Det innebär bl.a. att tillsynsmyndigheten har betydligt större möjligheter att ingripa mot verksamheten.
- Komponentbyten som förlänger livslängden för anmälningspliktig verksamhet och som inte påverkar höjd, antal eller placeringar kan troligtvis genomföras utan föregående miljöanmälan (jfr. ovan).
- Re-powering av anmälningspliktiga vindkraftsanläggningar kräver som regel också bygglov om åtgärderna innebär någon form av nybyggnation.
- Innan ett anmälningsärende initieras eller andra ändringar beträffande anmälningspliktig verksamhet planeras bör kontakt tas med tillsynsmyndigheten för diskussion om re-powering kan genomföras på önskat sätt.

Kartläggning av förutsättningar

Vindkraftsanläggningar kan vara berörda av ett flertal olika tillståndshandlingar, avtal och kommunala planer. I äldre anläggningar är det sällan bara ett miljötillstånd som reglerar vad som får byggas och drivas. Innan en re-powering genomförs är det viktigt att kartlägga vilka rättsdokument som begränsar vad som får byggas och ta reda på om och hur dessa begränsningar kan ändras eller upphävas.

Detaljplan

Sedan 2009 gäller krav på detaljplan för vindkraft endast i särskilda fall. För anläggningar som tillståndsprövades innan 2009 är det vanligare att detaljplan upprättats. En detaljplan gäller tills den upphävs, ersätts eller ändras.

Detaljplaner för vindkraftsanläggningar kan styra exempelvis tillåten bygghöjd, verkens dimensioner och placeringar. Detaljplanen är juridiskt bindande och kan behöva ändras eller upphävas vid re-powering.

Om detaljplan behöver upphävas eller ändras kan en skriftlig begäran om planbesked skickas in till kommunen. Kommunen är då skyldig att meddela ett planbesked inom fyra månader. Av planbeskedet ska bl.a. framgå om kommunen avser att påbörja ett planarbete eller inte.

Processen för upphävning och ändring innehåller samma moment som processen för nya detaljplaner och beskrivs i 5 kapitlet plan- och bygglagen.

Rivningslov & rivningsanmälan

Re-powering medför oftast någon form av rivningsarbeten. För detta behövs antingen rivningslov eller rivningsanmälan.

Inom detaljplanelagt område eller där det finns områdesbestämmelser behövs som regel rivningslov från den kommunala byggnämnden.

Utanför planlagt område behöver en rivningsanmälan göras. Startbesked från byggnämnden ska utfärdas innan åtgärden får påbörjas.

Tillstånd enligt miljöskyddslagen

En verksamhetsutövare med tillstånd enligt miljöbalken kan antingen ansöka om nytt tillstånd, ändringstillstånd eller villkorsändring, beroende på ändringens omfattning och det ursprungliga tillståndets utformning.

Gamla vindkraftsanläggningar kan ha tillstånd utfärdade enligt miljöskyddslagen. Miljöskyddslagen antogs 1969 och upphävdes 1999 i samband med att miljöbalken trädde ikraft 1999.

Länsstyrelsen ska verka för att gamla tillstånd enligt miljöskyddslagen fasas ut och ersätts med miljöbalkstillstånd.

Försvarets intressen

Många olika intressenter kan ha synpunkter vid re-powering. Under tillstånds-/bygglovsprocess utreds detta, men det är bra att så tidigt som möjligt kontakta Försvarsmakten. Försvarets intresseområden förändras kontinuerligt och har stor betydelse vid myndigheternas beslut.

Byggnmälan

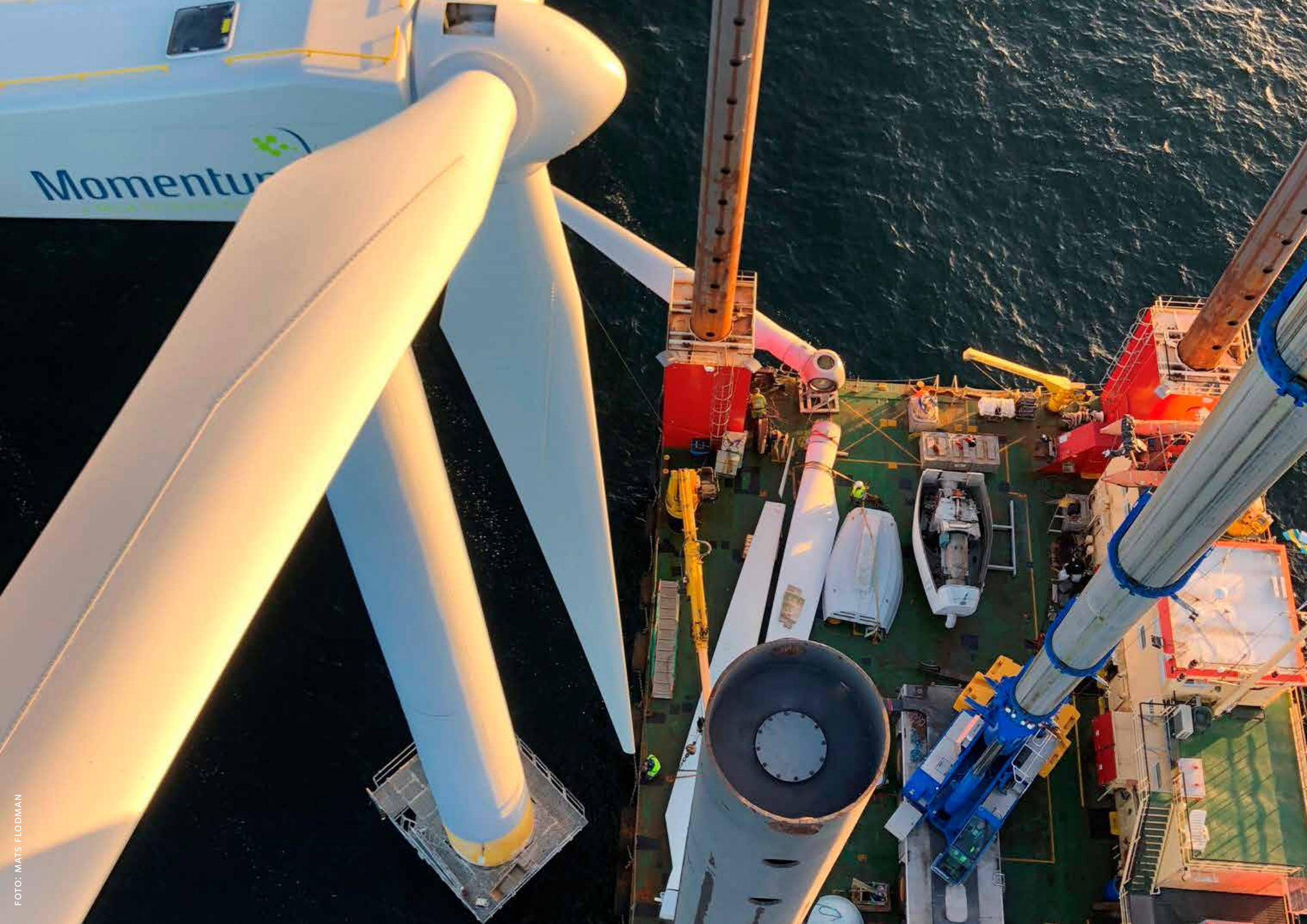
För tillståndspliktiga vindkraftverk krävs inte bygglov. Däremot måste en byggnmälan göras. Byggnmälan krävs också vid väsentliga ändringar av vindkraftverk, exempelvis större utbyten av tekniska komponenter

Arrendeavtal

Arrendeavtal eller nyttjanderättsavtal finns alltid när det inte är verksamhetsutövaren själv som äger marken.

I avtalet regleras ersättningsnivåer för intrånget men det kan också finnas specifika klausuler om placeringar, höjder och maximal installerad effekt. Arrendeavtal har alltid en giltighetstid, ofta på 30–35 år, som kan begränsa möjligheten att förlänga anläggningens livslängd.

Vid re-powering är ett giltigt arrendeavtal en förutsättning för att verksamheten ska kunna bedrivas. Tidig kontakt med markägaren är alltså viktigt både för att förhandla om giltighetstid och eventuella begränsningar i utformningen.

Momentum

FOTO: MATS FLODMAN

Re-poweringprojekt Vingträsk – exempel

I Blåsinge kommun finns en vindkraftspark med 8 turbiner som byggdes 2004. Verken har en totalhöjd på 100 meter och en tornhöjd på 70 meter. Den installerade effekten är 8 MW. Verken börjar bli slitna och kräver mycket underhåll. Verksamhetsutövaren vill montera ned alla de gamla verken och bygga 4 nya verk med en totalhöjd på 180 meter. Den installerade effekten blir 14 MW, vilket det finns kapacitet för på elnätet. För anläggningen finns ett tillstånd enligt miljöskyddslagen och en detaljplan. Turbinerna är placerade på tre olika fastigheter som ägs av privatpersoner. Vad behöver verksamhetsutövaren göra?

VERKSAMHETSKOD

Den befintliga anläggningen är inte tillståndspliktig enligt dagens regler.

För planerad re-powering gäller dock tillståndplikt och verksamhetskod 40.90 enligt 21 kap. 13§ miljöprövningsförordningen.

ARRENDEAVTAL

Arrendeavtal finns med de tre markägarna. Avtalet är tidsbegränsat och löper ut år 2030. I avtalet står också att verkens totalhöjd ska vara max 100 meter.

Avtalet måste förlängas med och förhandlas om med alla tre markägare. Avtalets villkor i övrigt behöver ses över då det förmodligen är föråldrat.

TILLSTÅND

Tillståndet är utfärdat enligt miljöskyddslagen och är inte tidsbegränsat. Det reglerar den installerade effekten till max 12 MW och antalet verk till max 8. Höjden regleras inte.

Då tillståndet inte reglerar höjden så är ändringen främst en fråga om maximal effekt. Om det varit ett nyare tillstånd enligt miljöbalken kunde det möjligen räckt med ändringstillstånd eller villkorsändring. Men LST vill fasa ut gamla tillstånd och kräver därför att verksamhetsutövaren ska söka nytt tillstånd.

DETALJPLAN

För vindkraftsparken finns en detaljplan som antogs 1999. Planen reglerar verkens placeringar, antal och navhöjd som inte får uppgå till mer än 75 m.

Re-powering kan inte genomföras utan att detaljplanen ändras eller upphävs. Vid en första kontakt med kommunens planavdelning meddelas att ändring är att föredra framför upphävning. VU skickar in en ansökan om planbesked för ändring av detaljplan.

RIVNING

Eftersom vindkraftsparken är detaljplanelagd måste rivningslov sökas innan nedmontering kan ske.

Processen för att få nytt tillstånd och ändra detaljplanen kan ta flera år, men verksamhetsutövaren kan börja planera inför rivning. Det finns dock inga garantier för att nytt tillstånd beviljas så man bör inte genomföra nedmonteringen förrän allt är klart för nybyggnation.

FOTO: MATS FLODMAN

Verksamhetsutövarens checklista:

- Gå igenom dina befintliga tillståndshandlingar. Vilka begränsningar finns och vad vill du ändra?
- Undersök om anläggningen är detaljplanelagd.
- Undersök om anläggningen blir tillståndspliktig eller anmälningspliktig vid re-powering. Kontrollera i Miljöprövningsförordningen kap. 21, 13–15 §§ eller på <https://www.vindlov.se/>.
- Ta tidigt kontakt med länsstyrelsen och kommunen för att diskutera förutsättningarna.
- Om du inte äger marken själv bör du kontrollera arrendeaftalets giltighet, specifikationer och eventuell möjlighet till förlängning eller nyteckning.
- Skicka tidigt en förfrågan om yttrande till Forsvarsmakten. Mer information finns på <https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-myndigheten/samhallsplanering/vindkraft/>
- Vänta med att montera ned gamla vindkraftverk tills tillståndprocessen för re-powering är klar. Det finns inga garantier för nytt tillstånd.
- Inför rivning måste rivningslov sökas eller rivningsanmälan göras. I regel behövs en kontrollansvarig samt Bas-P och Bas-U (arbetsmiljöansvariga). Kontakta den kommunala plan- och byggnämnden för att få veta mer.

Lagrum

Allmänna hänsynsregler, prövningsprocessen m.m: Miljöbalken (1998:808)

Verksamhetskoder: Miljöprövningsförordning (2013:251), 21 kap.

Miljö tillstånd/miljöanmälan: Miljöbalken (1998:808), 9 kap.

Innehåll i miljöanmälan: Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, 25–25a §§.

Miljöbedömningar och samrådsförfarande: Miljöbalken (1998:808), 6 kap. samt miljöbedömningsförordning (2017:966).

Ändringstillstånd: Miljöbalken (1998:808), 16 kap. 2 a §.

Villkorsändring: Miljöbalken (1998:808), 24 kap. 1 3 §.

Bygglov, rivningslov, anmälan: Plan- och bygglag (2010:900), 9 kap.

Detaljplan: Plan- och bygglag (2010:900), 4–6 kap.

Länkar

Vindlov: <https://www.vindlov.se/>

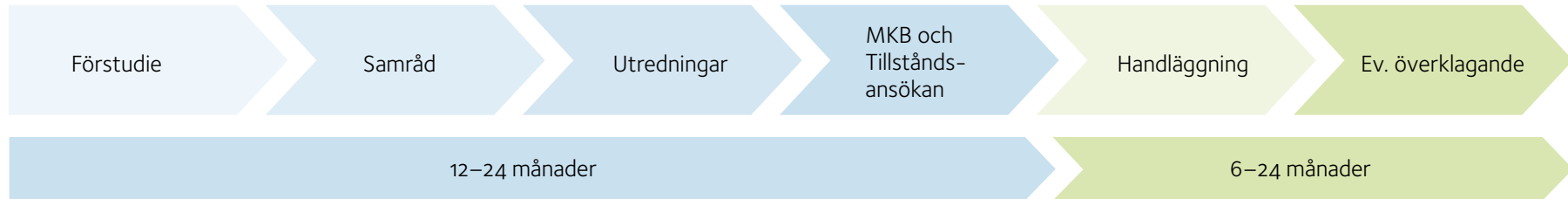
Naturvårdsverkets sidor om miljöbedömning:
<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Miljobedomningar/Specifik-miljobedomning/>

Boverkets sidor om detaljplanering:
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/>

Boverkets sidor om lov- och anmälningsplikt:
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/anmalningsplikt/>

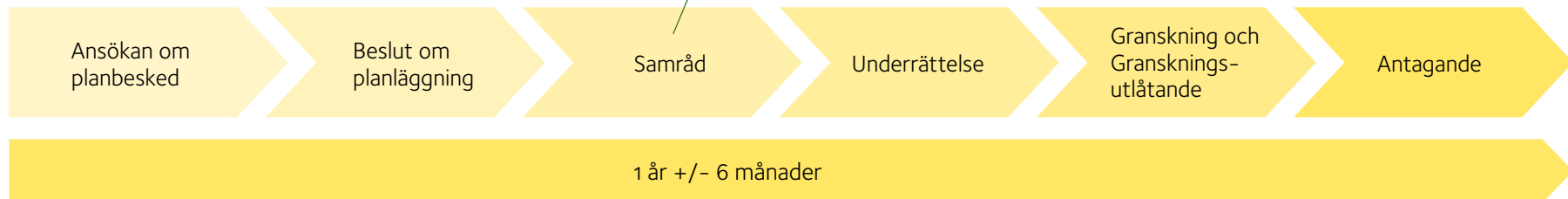
AKTIVITETER & LEDTIDER – exempel

Förfarande vid ny tillståndsansökan enligt miljöbalken

Standardförfarande* vid ändring av detaljplan

Kan i vissa fall samordnas med samråd enligt miljöbalken

Förfarande vid ändringstillstånd enligt miljöbalken

*Standardförfarandet kan användas om förslaget till ändring är förenligt med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsyttrande, eller om ändringen inte är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse. Detaljplanen får inte heller antas medföra en betydande miljöpåverkan. I annat fall kan ett utökat förfarande bli nödvändigt. Vid upphävning kan ett förenklat förfarande ofta användas.

